

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Cursus Theologicus

Gormaz, Juan Bautista

Augustae Vindelicorum, 1707

Sect. 1. Quot sint Restitutionis Radices, & quanta obligatio ex re accepta?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81978](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81978)

Bandi est proprius præcepti negativi conveniens omni, & soli, neg. non conveniens omni, & soli, conc. min. & neg. conseq. sicut enim est proprietas hominis, quod sit bipes, non quidem quarto modo, ut dicunt Dialectici, conveniens omni, & soli; sed in tertio modo conveniens omni, sed non soli; ita obligare semper, & pro semper est proprietas præcepti negativi conveniens omni, sed non soli, cum conveniat quandoque præcepto affirmativo. Unde non potest exinde periri discrimen præcepti negativi ab affirmativo, sed ex hoc, quod affirmativum per se, & directè intendat positionem alicujus actionis, quamvis ex eo sine prohibeat indirectè aliam; negativum verò per se directè prohibet positionem alicujus actionis, quamvis ex hoc sine præcipiat indirectè aliam.

764. Explico solutionem: obligor v. g. abducere equum à via, quæ est actio positiva, ne puer occidatur; obligor ad non ludendum in foro, quæ est prohibitio actionis, ut audiam Sacrum: & tamen istud præceptum audiendi Sacrum est affirmativum, & illud præceptum non occidendi puerum est negativum ex fine scilicet per se intento ab his præceptis, qui nempe in isto est auditio Sacri, & in illo non occisio pueri. Sic ergo, & non aliter discurrendum est in præceptis negativis, & affirmativis, qua ratione hucusque extendimus præceptum restituendi esse affirmativum, quamvis indirectè prohibeat retentionem rei alienæ eo modo, quo præceptum audiendi Sacri est affirmativum, quamvis indirectè prohibeat ludum in foro. Unde quando dicitur præceptum negativum obligat semper, & pro semper, intelligitur quæ negativum, quia scilicet nullum est negativum, quod non obliget semper, & pro semper; quando verò dicitur præceptum affirmativum, non obligat semper, & pro semper, intelligitur

quæ affirmativum; quia nempe dantur plura præcepta affirmativa, quæ non obligant semper, & pro semper: sic licet fur teneatur semper restituere, non teneatur semper jejunare, vel audire Sacrum.

Objicies 3. instando simul solutionem: paritas à prohibitione ludi, ut audiamus Sacrum, non est eadem in utroque casu; quandoquidem retentio alieni semper est peccatum, non verò ludus in foro: siquidem talis ludus solum est peccatum, quia ponit impedimentum temporale, quod impedit auditionem Sacri; ergo peccatum exinde inferimus, quod præceptum restitutionis sit affirmativum, & non negativum. *765.* *765.* dist. antec. non est eadem in utroque casu, prout adjunctum opus est, nego, prout includit alia distincta ab eo, de quo agimus, conc. antec. & nego consequentiam. Nam satis est pro solutione, quod paritas teneat, quatenus opus est ad intentum, atque in eo consistit, quod tam retentio à præcepto restitutionis, quam ludus à præcepto auditionis Sacri indirectè prohibeatur ex eo solum, quod impediatur restitutionem, & auditionem Sacri, quas per se directè intendunt hæc præcepta, quæ proinde sunt affirmativa. Quod verò præceptum restitutionis semper prohibeat retentionem, præceptum verò Missæ non semper prohibeat ludum, ex eo est, quod ludus non semper impedit Missam, sicut retentio restitutionem; non verò ex eo, quod unum sit præceptum negativum, & aliud affirmativum: quod exinde patet; quia si eo modo, quo diximus num. 36. res aliqua divinitus bilocaretur, posset cum retentione stare simul restitutio, unde præceptum restituendi directè, & per se non prohibet retentionem: qua de causa num.

765. ad secundam objectionem dixi permitto majorem.

DISPUTATIO XV. DE RADICIBUS RESTITUTIONIS.

766. Certum est, obligationem restitutionis originari à jure læso alterius, & ab illa regula rationis naturalis, quod tibi non vis, alteri ne feceris, simulque à præceptis aliis naturalibus, & positivis restitutionem præcipientibus, tanquam à prima radice generali formali, & quasi activa formaliter obligante ad restitutionem, de qua hucusque egimus per integrum ferè Tractatum; nunc autem quæstio est de alio genere radice materialis, scilicet subjectivæ, & objectivæ, quæ se habet ex parte materię, & objecti, atque occasionem præbet, ut quis constringatur prædictis præceptis restituendi. Plures sunt sententiæ Doctorum assignantium numerum harum radicum, ex quibus oritur obligatio restituendi. Dicastillo

enim, Bonac. & alii assignant tres, alii quatuor, alii septem; cæterum communis sententia, quam ex D. Thom. defendit Esparza cum Lugo disp. 8. l. 2. duas tantum assignant radices restitutionis strictæ, scilicet ex re accepta, & ex injusta acceptione. Pro resolutione sit

SECTIO I.

Quot sint Restitutionis radices, & quanta obligatio ex re accepta?

767. *767.* Suppono 1. duplicem distingui ab Authoribus injusticiam, prout ad præsens attinet institutum relatè ad duplicem culpam. Prima dicitur culpa Theologica; secunda verò civilis

lis, seu juridica. Culpa Theologica idem est, ac peccatum coram DEO, & in conscientia, quod nempe aliud est grave, sive mortale, aliud leve, sive veniale; culpa verò civilis, seu juridica est omisio aliqua diligentiae, ex qua damnum proximi sequitur, quamque leges considerant, & Judices attendunt ad ferendas suas sententias; quæ tamen omisio diligentiae apud DEUM, & in conscientia non semper est culpa ob inculpabilem defectum deliberationis, & advertentiae, ut sæpe contingit. Hæc autem culpa civilis, & juridica juxta varios gradus negligentiae est quintuplex: alia est latissima, alia latior, alia lata, alia est levis, & alia demum levissima. Horum membrorum explicatio satis aptè traditur à Navar. Salon, Rebello, & aliis, quos sequitur Bonacina disp. 3. de restitutione quæst. 1. punct. 6. Ex quibus

768. Culpa latissima est dolus apertus; latior est dolus non apertus, sed justè præsumptus; lata est omisio diligentiae, quam homines ejusque conditionis solent adhibere; levis est omisio diligentiae, quam homines diligentiores adhibent; levissima est omisio diligentiae, quam adhibent diligentissimi, & prudentissimi. Explicantur hæc omnia exemplò. Culpa lata est, si librum commodatum reliqueris ante fores domus; tunc enim diceris commississe culpam latam in custodiendo libro, eò quòd non adhibueris diligentiam, quam solent viri prudentes, etiam si ibi reliqueris librum ex omnimoda oblivione, ob quam omnino excuseris à culpa Theologica: si autem librum commodatum reliqueris in cubiculo aperto, vel quod facile posset aperiri, diceris commississe culpam levem; nam omisisti diligentiam, quam solent diligentiores adhibere; si autem librum clauseris in cubiculo, vel arca, sed non tentasti manu, an ostium bene sit clausum, diceris commississe levissimam; quia omisisti diligentiam, quam solent adhibere prudentissimi, & diligentissimi. Exinde inferes facilè explicationem aliorum membrorum attrinentium ad culpam civilem, & juridicam.

769. Suppono 2. Radicem ortam ex re occupata esse illam, quæ oritur ex acceptione rei, licet absque ullo delicto, & culpa sive Theologica, sive juridica; radicem verò ortam ex injusta acceptione esse illam, quæ culpam continet, ac proinde dicitur injusta. Ad hunc autem injustam acceptionem non est necesse, quòd rem aliquam alterius materialiter accipias; sed satis est, si alterius jus violes, & sic diceris accipere ab altero, quòd suum erat, ut contingeret, quando accenderes igne injustè alterius segetes; tunc enim, quamvis apud te ea bona alterius materialiter non retineas, in morali tamen modo loquendi verè judicaris injustè accipere rem alterius, sicut injustè læderes alterius jus circa bona, quæ ab illo auferis: etenim modo, quo diceris injustè

770 auferre bona alterius, diceris quoque injustè accipere bona illius: his positis

771 Afero 1. cum communi Doctorum sententia: radices objectivæ, ex quibus oritur obligatio restituendi, sunt tantum duæ, scilicet res occupata, ac injusta acceptio, sive, ut alii ajunt, acceptio rei alienæ materialiter tantum injusta, & acceptio rei alienæ formaliter injusta. Probat 1. Radices objectivæ, ex quibus oritur obligatio restituendi, comprehenduntur adæquatè sub hoc duplici membro, nempe sub titulo sine delicto, & sub titulo cum delicto; non enim est excogitabile membrum, quòd sub uno ex illis duobus non comprehendatur: atqui titulus sine delicto pertinet ad rem acceptam, & titulus cum delicto pertinet ad injustam acceptionem, ut num. superiori; ergo radices objectivæ, ex quibus oritur obligatio restituendi, comprehenduntur adæquatè sub his duobus assignatis in nostra asserione.

772 Confirmatur. Ex re accepta, licet inculpabiliter accepta sit, ut si ob existimationem falso, & invincibiliter rem esse suam, vel quocumque alio modo ad ipsius potestatem venerit, oritur obligatio restituendi vero Domino, quandocumque innotuerit rem esse ipsius: res enim Domini semper clamat pro Domino, cum sit devincta in commodum libertatis ipsius, ut num. 179. Ex injusta acceptione manifestè oritur obligatio restituendi, cum non solum res clamet pro Domino, sed etiam actio ablativa rei, seu inductiva damni sui contra Dominum: siquidem unusquisque habet circa suam potestatem jus proprietatis, ne ab altero sine justo titulo damnificetur: unde hæc duæ sunt radices objectivæ ad restitutionem obligantes: item quicumque sit titulus objectivus obligans ad restitutionem, reducendus est ad unum ex his duobus, cum medium non sit inter titulum sine culpa, & titulum cum culpa; ergo &c.

773 Probat 2. Omnes radices, quæ ab Autoribus assignantur, comprehenduntur sub his duobus; ergo hæc divisio est adæquata. Probat 2. antec. II, qui septem radices assignant, sic eas dividunt. Prima est ratioe injustæ damnificationis. Secunda injusta acceptio. Tertia injusta retentio. Quarta res accepta. Quinta injusta cooperatio. Sexta ex contractu. Septima ex quasi contractu, scilicet ex munere cum officio sumpto, aut acceptato Parochi, Confessarii, Judicis, Advocati, Magistri, Tutoris, Curatoris, Executoris, Medici, Chirurgi &c. quia si dein has operas conducant, vel salarium, aut stipendium accipiant ex absoluto etiam, & perfecto contractu ob obligationem officio annexam, tenebuntur & de damno secuto, & de pretio injustè accepto, si ad eas operationes exequendas jam his sit assignatum; sed hæc omnia reducuntur vel ad rem acceptam, vel ad justam acceptionem, vel ad titulum sine delicto, ut expendenti constabit; ergo &c.

Afero

773. Affero 2. cum communi Doctorum: si quis aliquam rem bona fide ut suam titulo aliquo acceperit, statim ac certo advertit esse alienam, debet eam, si extat, restituere. Probat: res, quandocunque accepta, ubicunque sit, sui Domini est, cum sit ipsi devincta ex ipso jure proprietatis. Nam res Domini clamat pro Domino, ac proinde quicquam habet, nisi statim reddat, incipit esse injustus detentor, & consequenter alteri radici restitutionis subjacet, scilicet injustæ acceptionis; etenim injusta detentio est injusta receptio rei alienæ; ergo statim ac agnovit rem illam esse alienam, debet ex justitia rem eam; si extat, reddere Domino.

774. Dixi statim ac certo advertit: nam si sub dubio, vel sub aliqua tantum probabilitate advertat, non est obligatus reddere statim, sed potest retinere, dum adhibet diligentiam ad inveniendam veritatem, quantum potest, qua non inventa, si habeat rationes ad deponendum prudenter dubium de opposito, potest sibi integram retinere; nam possessio bonæ fidei, quam ab initio habuit, ipsi favet, datque illi jus ad retinendum rem illam in casu, nostro deponendo prudenter dubium de opposito: nam in eo casu melior est conditio possidentis; cum habeat pro se justam præsumptionem in possessione fundatam, quæ dum non vincitur ratione, vel præsumptione fortiori, prævaleret in utroque foro, de qua vide Vasquez, Salam, Aragon. Sanchez, Lugonem disput. 17.

775. Dixi etiam illam eandem rem: nam non potest unam pro alia, invito creditore, restituere ex *L. mansisti*, Cod. de solut. creditor enim non tantum habet jus justitiæ ad rem, vel ejus valorem, sed determinatè ad hanc rem, ut Vasquez, Vallensis, Molina &c. quos sequitur Dicaillus lib. 2. de justit. Tractat. 2. disp. 2. Huic tamen doctrinæ videtur opponi Valerius in Different. *cujusque fori*, verbo *debitum*, Different. 8. qui ait, prædictam doctrinam esse veram in foro externo; at in foro conscientiæ satisfieri reddendo rei æstimationem, & valorem, vel aliam rem ejusdem bonitatis, & quantitatis; quia sic reparatur damnum secundum æqualitatem: addit, posse in hoc aliunde intervenire peccatum, non quidem contra justitiam, sed contra charitatem, dando Domino occasionem contritionis, & iræ, si scis id ægrè laturum Dominum, si res ipsa sua sibi non restituarur; aliàs nullum esset præceptum restituendi rem in specie, etiam si extat.

776. Cæterum Valerij sententia in pluribus displicet. Distinguendum enim: vel res sunt uti consumptibiles, & tunc regulariter certum est, quod una potest reddi pro alia ejusdem valoris, & bonitatis, ut si pecuniam alienam habeas, & reddas aliam ejusdem valoris, & bonitatis; si triticum alienum habeas, & reddas tot mensuras ejusdem bonitatis, & valoris. Idem est de vino, oleo &c. vel res non

sunt uti consumptibiles, & tunc iterum distinguendum: si enim Dominus ad rem suam habeat peculiarem affectum, vel aliàs non sit contentus alia etiam meliore, videtur te non posse pro illa reddere rem aliam, vel etiam pretium; ut cum pluribus aliis Tamburinus lib. 8. Tract. 3. cap. 3. quia Dominus non est adhuc spoliatus dominio rei suæ, & res pro Domino clamat: tum quia non restituendo eandem rem notabilis injuria inferitur Domino suo notabiliter affecto erga illam; res enim aliena non potest invito rationabiliter Domino retineri etiam soluto pretio; quia hoc esset Dominum cogere ad vendendum: quod quidem esse peccatum grave contra justitiam, constat ex lib. 3. Reg. cap. 1. ubi nempe prius Achab ausus est auferre à Nabor, ipso invito, vineam soluto pretio, vel pro alia meliori commutare, eò quod Nabor habebat ad vineam suam peculiarem affectum, quia erat hæreditas paterna: idemque dicendum est de re aliqua consumptibili, si aliquis specialis titulus staret pro Domino.

Affero 3. Si res aliena bona fide accepta, bona fide in totum consumpta sit, vel destructa, nihilque remaneat, in quo factus sit ditior, five res sit consumptibilis, five non, ad nihil restituendum teneris, quando postea advertis, te consumpsisse rem alienam. Probat: quia cum ex uno capite res nullo modo apud te extat neque in se, neque in æquivalenti, & ex alio capite sine ulla culpa contra justitiam rem destruxeris, non est caput, unde oriatur obligatio restituendi. Dixi sine culpa contra justitiam; nam licet destruxeris lasciviendo, vel alio modo inhonesto, cum non peccaveris contra justitiam, neque factus sis ditior, neque aliquid rei illius remaneat, nulla oritur obligatio restitutionis.

Affero 4. Si res non sit totaliter destructa, sed remaneat saltem in aliquo, quo possessor bonæ fidei factus est locupletior, debet restituere id, quod remanet, vel in quo factus est ditior, ubi primum advertit, id per se provenisse ex re aliena, v. g. cum quis bona fide rem vendidit, & pretium accepit ab emptore. Probat: quia pretium, aut id, in quo factus est ditior, succedit locò alienæ; ergo succurrit rem alienam, si extaret apud te, deberes restituere, sic etiam hoc, quod remanet: non enim est æquum, ut aliquis ex re aliena factus sit ditior. Dixi per se provenisse; nam id solum succedit locò rei alienæ; non verò id, quod occasione ipsius per accidens acquiris, v. g. si pecuniam alienam, quam bona fide judicas esse tuam, negotiationi subdas, totum lucrum tuum erit, quia est fructus tuæ industriæ, nec per se provenit ab aliena pecunia, quæ de se sterilis est. Ex dictis

Fir. 1. Tunc dici aliquem factum ditio-rem ex re aliena, & teneri restituere in eo, in quo factus est ditior, quando ex consumptione rei alienæ bona fide ipsi provenit per se aliquod emolumentum, vel evitat aliquos sumptus, quos

quos de suo fecisset, nisi aliena re usus fuisset. Dixi *per se provenit*; quia si proveniat tantum occasionaliter, & per accidens, non oritur obligatio restituendi, ut constat ex num. superiori. Quamobrem si occasione, quod indutus pretiosa veste aliena invitatis à Principe, qui inter epulas multa tibi donavit, non teneris restituere Domino vestium: è converso si possessor durante bona fide expendit aliena melioranda, vel conservanda, potest postea expensas sibi reservare, quando Domino jam cognito rem restituit; quia ea melioramenta non habentur per se ab ipsa re, imò tantum de re ipsa censetur moraliter periisse, quantum possessor bonæ fidei insumpsit in ea conservanda.

780. **Fit 2.** Quòd si quis invitatus ab amico edat bona fide res furivas, ad nullam restitutionem tenetur, si ipse in nullo factus sit ditior; at si insumpsisset aliquid æquale, vel partem tantum, debet hoc restituere, quia in hoc factus est ditior; si autem res aliena apud bonæ fidei possessorem misceatur cum alia re ipsius, ita ut non possit discerni, aut separari, tunc res illa aliena per se loquendo censetur moraliter non extare, quasi fuisset consumpta, juxta legem citatam num. 634. ac proinde non est eadem restituenda, sed in æquivalenti penes id, in quo bonæ fidei possessorem factus est ditior. Reliqua, quæ hic inferri possunt, facile constabunt ex solutione argumentorum.

SECTIO II.

Solvuntur Opposita.

781. **Objicies 1.** contra primam assertionem: Injusta acceptio continetur in re accepta tanquam species in genere; siquidem fieri non potest, rem esse acceptam, quin detur acceptio, cujus una species est, ut sit justa; alia, ut sit injusta; ergo illa divisio duplicis radice est vitiosa, & dici debet, omnem obligationem restitutionis fundari in occupatione rei alienæ: quandoquidem illa acceptio sive justa, sive injusta sit, fundat dictam obligationem, nec aliud est, quod eam fundare possit. Resp. dist. antec. tanquam species in genere in re accepta præcisè sumpta, conc. considerata ut merè materialiter injusta, nego antec. & consequentiam; quia res accepta per acceptionem purè materialiter injustam, & res accepta per acceptionem formaliter injustam constituunt duas species moraliter distinctas, id est, unam moraliter imputabilem, & alteram moraliter non imputabilem: atque in hoc sensu sumuntur in præsentia à Theologis res occupata, & injusta acceptio, ut constat ex dictis. Verùm ne de hac voce contendamus, si aliquis dicere velit, obligationem restituendi adæquatè fundari in acceptione rei alienæ tum formaliter injusta, tum materialiter tantum injusta, facile conveniemus; cum sub diversis verbis id ipsum si-

gnificetur, quòd per has duas radices significat communis sensus Th. Th. ut ex verbis nostræ assertionis perspicuè constat.

Objicies 2. dantur leges, atque adeò obligatio de reparando damno illato absque ulla culpa per servum, aut animal, aut etiam aliquid inanimatū alterius, qui obligatus est ad reparationem; sed in hoc eventu nulla est acceptio, aut res accepta; ergo datur obligatio restituendi, quin oriatur ex re accepta, vel in justa acceptione. Resp. conc. maj. & dist. minorem: nulla est acceptio, aut res accepta physice loquendo, conc. moraliter, nego min. & consequentiam. Ratio est, quia licet illæ leges non obligent ad restitutionem, nisi præcedat culpa, saltem juridica; neque obligent ante sententiam Judicis, ut infra dicemus, si nulla sit culpa Theologica, tamen post sententiam Judicis aliquis ex damno sui servi, aut animalis obligatur ad restituendū, quia censetur moraliter abstulisse bona alterius per aliquod instrumentum suum, ac proinde moraliter reputatur, quasi bona alterius accepisset: unde oritur obligatio ex radice objectiva juridicè injustæ acceptionis, sine qua non adveniret sententia Judicis obligans ad restitutionem. Aliqui in hoc casu judicant, eam non esse propriè restitutionem, sed justam condemnationem, ut homines cautiore sint impostero, ne alteri ob res suas damnum eveniat. Quidquid tamen de hoc sit, si ea vocanda sit propriè restitutio, vocabitur etiam propriè juris læsi reparatio propter rem injustè acceptam; si autem dicatur restitutio impropiè, dicitur etiam impropiè illa læsio injusta acceptio.

Objicies 3. contra secundam: si ex re accepta bona fide oriretur obligatio restituendi rem adhuc extantem, non posset assignari, quis restituere teneretur in hoc casu, quo Antonius equum Regis ab amico donò acceperit, & mox eadem fide vendiderit Francisco, si ejus pretium idem Antonius donò dederit Petro. Ergo ex re bona fide accepta non oritur talis obligatio. Resp. neg. ant. quia licet Antonius nihil debeat Regi, quia nec retinet equum, nec in aliquo factus est ditior ex equo Regis; & licet nihil Regi debeat Petrus, quia nunquam habuit equum Regis, & pecuniam, quam accepit, habuit donò ab Antonio pecuniæ Domino, cujus scilicet dominium, ut supponitur, acquisivit per admixtionem cum sua, remanet tamen Franciscus, qui quidem est obligatus reddere equum suo Domino, scilicet Regi, & sic jacturam suæ pecuniæ infortunio suo debet adscribere, quòd res aliena apud se extare inveniat.

Cæterum Antonius, licet nihil Regi debeat, debet tamen reddere totum pretium Francisco, casu, quo hic equum reddat Regi, & quidem ex contractu implicito, quo Antonius Francisco rem vendidit; in hoc enim contractu implicitè includitur, quòd venditor indentam reddere debeat emptorem quoad rem venditam.